

în mănăstirea Neamț, în aceeași lună, iulie, în 16 zile“ — cu alte cuvinte în aceeași mănăstire în care fusese scris și se păstra manuscrisul.

Știrea se regăsește în *Letopisețul de la Putna I și II*, e drept, fără detaliile de mai sus¹, căci redactarea prototipului s-a făcut mai târziu, după urcarea pe tron a lui Ștefan cel Mare și în altă parte decât la Mănăstirea Neamțului.

2) Însemnarea din *Octoihul* mediobulgar din sec. al XV-lea de la Biblioteca Academiei Teologice din Kiev (azi, probabil, la Biblioteca Academiei de Științe a R.S.S. Ucrainene), semnalată de Ioan Bogdan², scrisă, se pare, în 1484 și relatind despre ocuparea Chiliei și Cetății Albe de către turci (1484), fapt consemnat cu exactitate de *Letopisețul anonim*³ și de celelalte variante ale letopisețului moldovenesc⁴.

În fine, s-a discutat destul de mult dacă *pomelnicele* din mănăstiri, în particular *Pomelnicul mănăstirii Bistrița*, cel mai vechi dintre cele păstrate și cel mai valoros din punct de vedere istoric (început la 1407 și copiat în timpul lui Ștefan cel Mare, iar apoi continuat în sec. XVI—XVII, mss. slav nr. 78 al B.A.R.)⁵, au stat la baza primelor letopisețe⁶. Evident, după cercetările întreprinse în ultimele decenii, nu se mai poate susține acest lucru, în sensul că analele ar fi o formă amplificată, superioară, izvorită din pomelnice. Cu toate acestea, se pare, totuși, că într-o epocă ulterioară *Pomelnicul de la Bistrița*, cu bogata listă a primilor domni ai Moldovei, începînd cu Bogdan, cu numele boierilor de la Alexandru cel Bun și de după el, ale boierilor și rudelor lui Ștefan cel Mare, cu numele arhierilor etc., a constituit un izvor de informare istorică. Astfel, Axinte Uricariul, cronicar de la începutul sec. al XVIII-lea (cca. 1670—cca. 1733), scrie vorbind de Costea Mușatin: „Iară pentru Coste Mușatin Vodă, tatul lui Roman Vodă, măcar că la o carte de pomelnic a mănăstirii Bistriței l-am găsit scris a rîndul domnilor, iară unde ar fi fost domnia lui n-am putut afla“⁷.

Avem, așadar, o serie de exemple din care rezultă că însemnările cu caracter istoric erau făcute din necesități interne, din dorința de a perpetua amintirea unor fapte ale trecutului. Aceste consemnări au început încă din primele decenii ale organizării statelor feudale românești pe baza formațiilor politice anterioare. Dar tot atunci, cărturarii și domnii înșiși au început să ia cunoștință, cum am văzut, de istoriografia bizantină și slavă, care le-a servit drept model literar, în special *Povestirea pe scurt, letopisețele sîrbești* și mai târziu *Cronica lui Manasses*.

„După modelul acestei istorii universale — scria Ioan Bogdan acum aproape 70 de ani (el avea în vedere *Cronica lui Manasses*, dar și *Povestirea*

¹ *Cronicile slavo-române...*, p. 44 (trad. 48), 56 (trad. 61).

² *Manuscripte slavo-române în Kiev*, «Convorbiri literare», XXV, 1891, p. 503—511.

³ *Cronicile slavo-române...*, p. 10 (trad. p. 19).

⁴ Despre alte însemnări din sec. XVI—XVII vezi Panaitescu, *Manuscrisele slave...*, p. XVII—XVIII, și descrierile manuscriselor menționate acolo.

⁵ Editat de D. P. Bogdan, București, 1941.

⁶ Vezi păreri de acest fel rezumate la V. Grecu, *Origina cronicilor românești*, în *Omagiu lui I. Bianu*, București, 1927, p. 222.

⁷ Mss. rom. 2591 al B.A.R., p. 14, citat de D. P. Bogdan, în studiul introductiv la *Pomelnicul mănăstirii Bistrița*, p. 6. Costea este într-adevăr menționat la începutul pomelnicului, după Lațcu voievod și înaintea lui Petru I și Roman I, fiii Mușatei (f. 2b, în ed. p. 50).